

AVRUPA KONSEYİ

BAKANLAR KONSEYİ

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi: Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği Ve Rolü Hakkında Üye Devletlere Yönelik R (94) 12 Sayılı Tavsiye Kararı

(Bakanlar Komitesince, Bakan Vekillerinin 13 Ekim 1994 tarihli 518. Toplantısında kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 15.b. maddesinin hükümleri uyarınca;

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (bundan böyle "Sözleşme" olarak anılacaktır) "herkes, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir" ilkesini öngören 6. maddesine bakarak;

Kasım 1985 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu "Yargının Bağımsızlığı Temel Kuralları"na bakarak;

Hakimler ile yargı yetkisini kullanan diğer kişilerin, insan hakları ve özgürlüklerin korunmasındaki asli rolünü belirterek;

Demokratik ülkelerde Hukuk Devleti ilkesini güçlü kılmak için hakimlerin bağımsızlığını geliştirmek arzusuyla;

Etkin ve adil bir hukuk sistemini gerçekleştirmek için hakimlerin konumu ve yetkilerinin güçlendirilmesi gerektiğinin farkında olarak;

Tüm insanların çıkarlarının korunmasını amaçlayan ve yargısal görev ve yetkilerin bir toplamı olan yargı sorumluluğunun, gereği gibi ele alınmasının gerekliliğinin bilinciyle;

Üye ülke hükümetlerine bireysel olarak hakimlerin, genel olarak yargının rolünü geliştirici, bağımsızlık ve etkinliklerini pekiştirici gerekli bütün tedbirleri almaları ve özellikle aşğıdaki ilkeleri uygulamalarını tavsiye eder:

Tavsiye Kararının İçeriği

1. Bu tavsiye Kararı anayasa hukuku, ceza ve medeni hukuk, ticaret ve idare hukuku dahil yargı işlevlerini icra eden bütün kişilere uygulanabilir niteliktedir.
2. Bu Tavsiye Kararı'ndaki ilkeler, hakimlik kariyeri ve hakimlerin maaşları gibi sadece meslekten hakimlere uygulanacağı ifadesinden açıkça anlaşılan hallerin dışında, yargı işlevlerini icra eden diğer kişilerle, meslekten olmayan hakimlere de uygulanır.

Birinci İlke - Hakimlerin Bağımsızlığı Genel İlkeleri

1. Hakimlerin bağımsızlığını korumak, geliştirmek ve saygı göstermek için gerekli bütün tedbirler alınmalıdır.

2. Özellikle aşağıdaki tedbirler alınmalıdır:

a. Hakimlerin bağımsızlığı, Sözleşme ve anayasal ilkelerin ışığı altında özel hükümlerin, mesela, anayasalara veya diğer yasalara konulması veya bu Tavsiye Kararı'nın iç hukuka aktarılması suretiyle güvence altına alınmalıdır. Her ülkenin hukuki örfü de gözetilmek suretiyle bu hükümler aşağıdakileri içerebilir:

i. hakimlerin kararları kanunun öngördüğü temyiz usulü dışında hiçbir incelemeye konu olmamalıdır,

ii. hakimlerin görev süreleri ve maaşları kanunla güvence altına alınmalıdır,

iii. mahkemelerin yetkisi konusunda, kanunla getirilen tanıma dayanarak sadece mahkemeler karar vermeli, başka hiçbir organ bu konuda yetkili olmamalıdır,

iv. genel ve özel af gibi kararlar dışında, hükümet veya idare geriye dönük işletilmek suretiyle yargı kararlarını geçersiz kılacak şekilde karar alamamalıdır.

b. Yasama ve yürütme organı hakimlerin bağımsızlığını sağlamalı ve bunu tehlikeye sokan hiçbir adım atılmamalıdır.

c. Hakimlerin mesleki kariyerlerine ilişkin bütün kararlar nesnel ölçütlere dayanmalı, hakimlerin seçimi ve kariyerleri, vasıfları, dürüstlüğü, yetenek ve etkinlikleri gözetilerek liyakat esasına göre olmalıdır. Hakimlerin seçimi ve kariyerleri konusunda karar veren merci hükümet ve idareden bağımsız olmalıdır. Bu merciin bağımsızlığını güvence altına almak için, merciin üyeleri yargı tarafından seçilmeli ve bu merci kendi usul kurallarını kendisi vazetmelidir

Bununla birlikte, anayasa veya diğer yasa hükümleri ve örfün hakimlerin hükümetçe tayinine müsaadesi hallerinde, hakimlerin tayin usullerinin şeffaflığını ve hakim görevde bağımsızlığını sağlayıcı teminatlar sağlanmalı ve bu kararlar, yukarıda sözü edilen nesnel ölçütlerin dışında hiçbir unsurdan etkilenmemelidir. Bu teminatlar aşağıdakilerin biri veya hepsi şeklinde olabilir:

i. hükümete uygulamada izleyeceği tavsiyeleri verecek özel bir bağımsız ve tam yetkili organın varlığı veya

ii. bir karara karşı bağımsız bir organ önünde bireye itiraz hakkı tanınması veya

iii. kararı alan merci tarafından, gereksiz ve uygunsuz etkilere karşı tedbir alınması.

d. Hükümlerini verirken hakimler bağımsız olmalı ve çevreden veya her türlü

nedenle doğrudan veya dolaylı olarak gelebilecek tahdit, nüfuz kullanma, teşvik, baskı, tehdit veya müdahalelerden uzak biçimde hareket edebilmelidir. Hakimlerin üzerinde bu şekilde nüfuz kurmayı amaçlayan kişilere karşı kanunla yaptırımlar öngörülmelidir. Hakimler vicdanlarına, maddi vakıayı yorumlamalarına ve kanunun açık hükümlerine göre, davalar hakkında tarafsız olarak karar vermek için sınırsız bir özgürlüğe sahip olmalıdırlar. Hakimler, davalarının esası hakkında, yargı dışında hiç kimseye rapor vermek zorunda bırakılmamalıdırlar

e. Davanın sonucuyla ilgili kişilerin veya davanın taraflarının istekleri davaların tevziini etkilememelidir. Bu tevzi işlemi kur'a çekme veya alfabetik sıra veya benzer esasa dayalı otomatik dağıtım çerçevesinde yapılabilir.

f. Ağır hastalık veya menfaat çatışması gibi geçerli nedenler dışında bir dava, o davaya bakan belirli bir hakimden alınmamalıdır. Davanın alınmasını gerektiren bu tür nedenler ve usuller kanunla öngörülmeli ve hükümet veya idarenin menfaatlerinden etkilenmemelidir. Bir davanın bir hakimden alınması kararı, yargı bağımsızlığına sahip olan bir merci tarafından verilmelidir.

3. Hakimler, ister tayin olunmuş ister seçilmiş olsun zorunlu bir emeklilik yaşı veya eğer varsa belirli bir hizmet süresinin sonuna kadar devam edecek bir hakimlik teminatından yararlanmalıdırlar.

İkinci İlke – Hakimlerin Otoritesi

1. Devlet kurumları ve temsilcileri de dahil olmak üzere, herhangi bir dava ile ilgili olan bütün kişiler hakimin otoritesi altındadır.

2. Hakimler otoritelerinin devamı, mahkemelerin onurunun korunması ve görevlerinin ifası için kullanmaya muktedir olacakları yeterli yetkilerle donatılmalıdır.

Üçüncü İlke – Uygun Çalışma Koşulları

1. Hakimlerin etkin çalışabilmesi için uygun çalışma şartları oluşturulmalı ve özellikle aşağıdakiler yapılmalıdır:

a. yeterli sayıda hakim çalıştırılmalı ve bu kişilere gerek tayinleri öncesinde gerek kariyerleri süresince mahkemeler ve mümkün olduğu takdirde diğer otorite ve kurumlar nezdinde pratik eğitim verilmesi gibi uygun eğitim imkanları sağlanmalıdır. Bu eğitim, hakim için ücretsiz olmalı ve özellikle yeni yasalar ile mahkeme kararlarına yönelik olmalıdır. Uygun olduğu hallerde eğitim Avrupa kurumları veya diğer yabancı kurumların yanı sıra mahkemelere yapılacak çalışma ziyaretlerini içermelidir;

b. hakimlerin statüsü ve maaşlarının, görev onuru ve yüklendikleri sorumluluklara uygun olması sağlanmalıdır;

c. salahiyetli hakimlerin işe alınması ve işte kalıcılığın sağlanması için kesin bir kariyer yapısı oluşturulmalıdır;

d. hakimlerin etkin ve gecikmeksizin hareket edebilmelerini temin edilmeli, özellikle büro otomasyonu ve veri işleme imkanlarının sağlanması da dahil yeterli sayıda personel ve ekipman ile desteklenmeleri sağlanmalıdır;

e. Mahkemelerin aşırı iş yükünün azaltılması ve önlenmesi için R (86) 12 sayılı Tavsiye Kararı'na uygun olarak, adli olmayan görevlerin diğer kişilere verilmesi hususunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

2. Mahkeme binalarının koruma görevlileriyle donatımı veya ağır tehditlere maruz kalma ihtimali olan veya maruz kalan hakimlere polis koruması sağlanması gibi tedbirleri içerecek şekilde hakimlerin güvenliğini sağlayıcı bütün gerekli tedbirler alınmalıdır.

Dördüncü İlke - Birlikler

Hakimler tek başlarına veya başka herhangi bir organ ile birlikte, bağımsızlıklarının ve çıkarlarının korunması amacıyla birlik kurma özgürlüğüne sahip olmalıdırlar.

Beşinci İlke – Yargı Sorumlulukları

1. Yargılamaalarda hakimler bütün kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile mükelleftir.

2. Hakimlerin hukukun doğru uygulanması, davaların süratli, etkin ve adil sonuçlandırılmasının temini ile mükelleftir ve bunu için yargı sorumluluklarını kullanmaları temin edilerek yeterli yetki ve görevlerle donatılmalıdır.

3. Hakimlerin, özellikle, aşağıda belirtilen sorumlulukları bulunmaktadır:

a. bütün davalarda herhangi bir dış etkiye maruz kalmaksızın bağımsız olarak hareket etmek;

b. tarafların usule ilişkin haklarının Sözleşme hükümleri uyarınca gözetilmesi ve bütün tarafların hakkaniyete uygun bir yargılamaya tabi olmasının temini için, maddi gerçeklerin değerlendirilmesi ve kanun hükümlerinin uygulanmasında davaları tarafsız bir şekilde yürütme;

c. yalnızca geçerli sebepler bulunduğu takdirde davadan geri çekilmek veya reddetmek. Geçerli sebeplerin kanunda tanımı yapılmalı ve ağır sağlık sorunları, menfaat çatışması veya adaletin sağlanması gereği gibi sebeplere dayanmalıdır;

d. uygun olduğu hallerde taraflara usul işlemlerinin tarafsız bir şekilde açıklanması;

e. uygun olduğu hallerde tarafların dostane bir çözüme ulaşmaları hususunda teşviki;

f. kanunla veya mevcut uygulamayla aksi öngörülmedikçe, verdikleri kararların açık ve tam gerekçelerini anlaşılır bir dille açıklamak;

g. görevlerinin etkin ve eksiksiz bir şekilde ifasının temini için gerekli eğitim programlarına katılmak.

Altıncı İlke - Görevlerin Yerine Getirilmemesi ve Disiplin Cezasını Gerektiren Suçlar

1. Hâkimlerin görevlerini etkin ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmemesi veya disiplin cezasını gerektiren bir suçun varlığı halinde, adli bağımsızlığı zedelemeyecek şekilde gerekli bütün önlemler alınmalıdır. Her devletin anayasal ilkeleri, hukuki hükümleri ile örfüne bağlı olarak bu tedbirler aşağıda sayılan hususları kapsayabilir, örneğin:

- a. hakimden davanın geri alınması;
- b. hakime mahkemede başka bir adli görev verilmesi;
- c. geçici bir süre için maaşta kesinti gibi maddi cezalar uygulanması;
- d. görevden uzaklaştırma.

2. Tayinle göreve getirilen hakimler zorunlu emeklilik sürelerine kadar, geçerli nedenler olmaksızın sürekli olarak görevden alınamaz. Kanunda açık tanımı yapılması gereken yukarıda belirtilen geçerli nedenler, hakimin belirli bir süre için seçimle göreve geldiği ülkelerde uygulanabilir veya adli görevlerin ifasında yetersizlik, cezai bir suç işlenmesi veya disiplin kurallarının ciddi ihlali gibi sebeplere dayanabilir.

3. Bu maddenin 1. ve 2. paragrafında belirtilen tedbirleri almanın lüzumlu olduğu hallerde devletler, mahkemenin yetki alanına girmeyen hallerde her türlü disiplin cezası ile tedbiri almakla görevli ve kararları üst derecede bir yargı organınca kontrol edilecek veya kendisi üst derecede bir yargı organı sıfatıyla hareket eden özel bir organın kanunla kurulması gereğine dikkat etmelidir. İlgili kanun, hakkında şüphe bulunan hakime, davanın makul bir sürede sonuçlandırılması ve bütün iddialara cevap verme hakkının bulunması hususu gibi Sözleşmenin gerektirdiği bütün hakları sağlamalıdır.